

श्री. अमोलक जैन विद्या प्रसारक मंडळाचे

**श्रीमती शां. कां. गांधी कला, अमोलक विज्ञान व प. हि. गांधी वाणिज्य महाविद्यालय कडा
ता. आष्टी जिल्हा बीड ४१४२०२**

भूगोल विभाग

**प्रा. उध्दव एकनाथ चव्हाण
(विद्यावाचस्तपती)**

पर्यावरण विज्ञान. नैसर्गिक आपत्ती व प्रात्यक्षिक

अभ्यासक्रम

T.Y.B.A. Geography 2020-2021

पर्यावरण विज्ञान: Paper-XII

पर्यावरण विज्ञान, व्याख्या, स्वरूप आणि व्याप्ती, पर्यावरणाचे प्रकार. परिस्थितीकी, अजैविक किंवा भौतिक घटक, तापमान, मृदा, पाणी, वातावरण, जैविक किंवा अभौतिक घटक. जीव, जीव लोकसंख्या आणि जैविक समुदाय. परिसंस्था, परिसंस्थेचे मूलतत्वे. परिसंस्थेची रचना, (उत्पादक, ग्राहक, विघटक) पोषक चक्र (कार्बन चक्र, ऑक्सिजन चक्र, नायट्रोजन चक्र). परिसंस्थ, उर्जा प्रवाह, अन्न साखळी, अन्न जाळी, परिस्थितीकीय मनोरा, परिसंस्थेचे प्रकार (नैसर्गिक परिसंस्था आणि संस्कृतिक परिसंस्था) व कार्य. पर्यावरणीय समस्या. जागतिक तापमान वाढ, अन्न सुरक्षा, जंगलतोड, प्लास्टिक पिशव्या, अम्ल पाऊस/ पर्जन्य.

नैसर्गिक आपत्तीं : Paper-XV

नैसर्गिक आपत्तींची व्याख्या स्वरूप आणि व्याप्ती. भूकंप, आणि ज्वालामुखी, भूकंप आणि ज्वालामुखीचे कारणे आणि परिणाम, भूकंप आणि ज्वालामुखींचे जागतिक वितरण. दुष्काळ आणि पूर, वातावरणीय दुष्काळ, जलिय दुष्काळ, शेती दुष्काळ, दुष्काळाचे कारणे आणि परिणाम. पूर कारणे आणि परिणाम. जीवशास्त्रीय आपत्ती/धोका, जागतिक तापमान वाढ, हरितगृह परिणाम. ओझोन क्षय, प्रदूषणाचे प्रकार: हवा, पाणी आणि माती/मृदा.

Practical Geography Paper- XVIII (Main, Annual)

Marks - 40

Unit 1- A) Introduction of Instrumental Survey. (उपकरणीय रेखांकन सर्वेक्षण ओळख)

- 1) Chain and Tape Survey. (साखळी व टेप रेखांकन सर्वेक्षण)
- 2) Plane Table Survey. (समतलपाट रेखांकन सर्वेक्षण)
- 3) Prismatic Compass Survey (लोलकीय होकायंत्र रेखांकन सर्वेक्षण)

B) Field Survey using Plane table and prismatic compass (समतलपाट व लोलकीय होकायंत्र साहाय्याने क्षेत्र रेखांकन सर्वेक्षण)

- i) Open Traverse Method (विवृत रेखांकन पद्धती)
- ii) Close Traverse Method (संवृत रेखांकन पद्धती)

Unit -2 A) Systems of Expressing Bearing. (दिगंश/ दिक् कोन व्यक्त करण्याच्या पद्धती)

1. Whole Circle Bearing. (पूर्णवर्तुळ दिगंश पद्धती)
2. Reduced Bearing. (वृत्तपाद/योजित दिगंश पद्धती)

3. FB, BB of WCB. (अग्र, पश्च दिगंशाचे पुर्णवर्तुळ दिगंशात रूपांतर)
4. FB, BB of RB. (अग्र, पश्च दिगंशाचे वृत्तपाद/योजित दिगंशात रूपांतर)
5. Conversion of Bearing.
 - a) WCB into RB. (पुर्णवर्तुळ दिगंशाचे वृत्तपाद/योजित दिगंशात रूपांतर)
 - b) RB into WCB. (वृत्तपाद/योजित दिगंशाचे पुर्णवर्तुळ दिगंशात रूपांतर)

B) Correction of Bearing. (दिगंश दुरुस्ती)

1. Closing Error with Bowditch Method. (बाऊडविच नियम' ताळेबंदातील चुक दूरुस्ती)
2. Determination of the Height with the Help of Abny Level.
(एँबनी समतलित्राच्या सहाय्याने उंची निर्धारित करने)

Unit 3- Certified Journal and Viva Voce

Practical Geography Paper- XIX (Main, Annual)

Marks - 100

प्रकल्प अहवाल लेखन: पिंपरखेड ता. आष्टी जि. बीड या गांवच सर्वेक्षण करून खालिल मुद्द्यांचा
आधारे प्रकल्प अहवाल तयार करा

- १) योग्य शीर्षक
- २) प्रस्तावना
- ३) अभ्यास क्षेत्र
- ४) प्रकल्प अहवालचे महत्त्व
- ५) प्रकल्पाची उद्दीष्टे
- ६) प्रकल्प अहवाल लेखन कार्यपद्धती
- ७) भाग / धडे योजना (कमीत कमी पाच व ७५ पेक्षा जास्त पान)
- ८) संदर्भग्रंथ
